

مرکز مطالعات راهبردی

تحقیقاتی است.

رفع نیازهای فوق به انحاء مختلف در طول عمر این شورا صورت پذیرفته است تا اینکه افزایش نیازها، شورا را بر آن داشت تا به جهت ساختاردهی و نظام بخشی مؤثرتر و جامع‌تر تصمیم‌گیری نماید. بر این اساس، آنچه که حاصل شد یک ساختار جدید تحت عنوان «مرکز مطالعات راهبردی شورای عالی انقلاب فرهنگی» بود که در تاریخ ۸۴/۱۰/۲۰ به جهت تمرکز در تأمین و تولید دانش موردنیاز شورای عالی به تصویب رسید، متن مصوبه به قرار زیر است.

«به منظور انجام مطالعات و تحقیقات مربوط به مهندسی و رصد فرهنگی و سایر مطالعات راهبردی فرهنگ، مرکز مطالعات راهبردی شورای عالی انقلاب فرهنگی در دبیرخانه شورای عالی تشکیل می‌شود. دبیرخانه شورای عالی موظف است نسبت به راه‌اندازی و تأسیس مرکز مذکور

تحقیق امروزه جزء لاینفک و ضروری برای هر تصمیم‌گیری مؤثر در سطح خرد و کلان است. تصمیمی که از پشتوانه پژوهشی مناسب برخوردار نباشد نه تنها امکان ابرماندن و غیرمؤثر بودن را با خود به همراه دارد، بلکه احتمال ایجاد خسارت و ضررهای غیرمنتظره را نیز در بر خواهد داشت. در این میان هر چه سطح تصمیم بالاتر و فراگیرتر باشد، گستره این ناکامی‌ها و ضررهای مادی و معنوی افزایش می‌یابد. البته این بدان معنا نیست که در مجموع «تصمیم نگرفتن» و رها نمودن موضوعاتی که نیاز به تصمیم دارند میزان خسارتشان کمتر باشد. در این میان اقدام شورای عالی انقلاب فرهنگی که عالی‌ترین مرجع سیاستگذاری علم و فرهنگ کشور است و رسالت آن تصمیم‌گیری کلان، سیاستگذاری و مدیریت راهبردی است، به وجه اتم و اکمل نیازمند پشتوانه قوی علمی و

- ۱-۱-۲ چشم‌انداز مرکز مطالعات راهبردی
- ۱-۱-۳ اهداف مرکز مطالعات راهبردی
- ۱-۱-۴ سیاست‌های مرکز مطالعات راهبردی
- ۱-۱-۵ راهبردهای مرکز مطالعات راهبردی

تا فراهم آمدن نتایج قطعی این تحقیق، در حال حاضر، با پیشنهاد رئیس مرکز و موافقت دبیر محترم شورای عالی انقلاب فرهنگی، سال ۱۳۸۶ به عنوان سال طراحی، آماده‌سازی و پیاده‌سازی ارکان مرکز پیش‌بینی شده است. بر این اساس ساختار مرکز تا پایان سال ۱۳۸۶ به صورت موقت بوده و در پایان سال ۱۳۸۶، ساختار نهایی توسط مرکز پیشنهاد و پس از تصویب دبیر محترم شورا، به عنوان ساختار قطعی مرکز تعیین خواهد شد. بدین ترتیب از ابتدای سال ۱۳۸۷، مرکز با ساختار قطعی فعالیت خود را آغاز خواهد نمود. ساختار فعلی و موقت مرکز بدین شکل است:

● گروه شاخص‌سازی: که مسئولیت تعیین مؤلفه‌ها، زیرمؤلفه‌ها، شاخص‌ها و ابزارهای اندازه‌گیری مؤلفه‌های فرهنگی، تدارک پایه‌های تئوریک جهت رصد فرهنگی و مهندسی فرهنگی را عهده دار است.

● معاونت رصد فرهنگی در سال ۱۳۸۶: در حال تدوین برنامه ریزی راهبردی رصد از یکسو، و اقدام به رصد موردی برای پایه ریزی اقدامات آتی در سال ۱۳۸۶ به همراه شناخت و جذب نیروی مناسب برای برنامه‌های پژوهشی در دست اقدام، و همچنین پایه ریزی تئوریک برای برپائی شبکه رصد فرهنگی از جمله مهمترین اقداماتی است که در حال حاضر این معاونت در حال انجام آن است.

مرکزی با چنین اطلاعات در اختیار شورای عالی قرار گیرد، مرجع مطمئنی برای محققان و دانشمندان رشته‌های مختلف فرهنگ فراهم خواهد آمد تا بتوانند به جهت فراهم آوری راهبردهای پیشنهادی فرهنگ و علم کشور، از آن بهره کافی را ببرند.

فوائد و خواص بسیار متنوعی در رصد نهفته است که به نظر می‌رسد دارای گستره و چشم‌اندازی فراتر از آنچه است که امروز قابل احصاء می‌باشد. سیر تطورات شکل‌گیری این مرکز مطالعات راهبردی به شرح است:

۱-۱. راه‌اندازی مرکز مطالعات راهبردی در تاریخ ۸۵/۵/۲ حکم ریاست مرکز توسط دبیر محترم شورای عالی انقلاب فرهنگی صادر شد و در تاریخ ۸۶/۱/۱۸ مکان فعلی مرکز در دبیرخانه تأمین گردید و اقدام جدی برای راه‌اندازی آن آغاز شد. این مرکز بطور موقت ساختار و سازمان خود را با ترکیبی از معاونتها و گروههای علمی آغاز نمود. البته از همان ابتدا دغدغه دستیابی به یک برنامه راهبردی برای خود این مرکز، موجب گردید تا اولین مطالعه جدی به همین امر اختصاص یابد تا بتوان به سندی در این زمینه دست یافت.

۱-۲. سند برنامه‌ریزی راهبردی مرکز مطالعات راهبردی

سند «برنامه‌ریزی راهبردی مرکز مطالعات راهبردی» که تا کنون با ۷۰٪ پیشرفت، به ویرایش دوم رسیده، ضمن مشخص نمودن وضعیت عناوین ذیل، در نهایت به ارائه راهبردهای مورد نیاز مرکز و نیز ساختار و برنامه عملیاتی بخش‌های مختلف آن خواهد انجامید.

۱-۱-۱. رسالت‌ها و مأموریت‌های مرکز مطالعات راهبردی

اقدام نماید. بودجه و منابع مالی مرکز سالانه در ردیف بودجه دبیرخانه شورای عالی پیش‌بینی و تخصیص می‌یابد.»

در این مصوبه، با توجه به مقدمات هر تصمیم‌گیری بنیادی، نقش این مرکز در تهیه و تدوین عالمانه پیشنهادها و به عبارتی تهیه مقدمات علمی تصمیم‌گیری شورا، بطور آشکار مد نظر شورا بوده است.

از نکات مهم این مصوبه، بیان یکی از ضرورت‌های مقدماتی و زیربنایی تحت عنوان رصد فرهنگی است که خوشبختانه به صورت بسیار شفاف منظور از آن طی ۸ ماده بیان گردیده است.

همچنین شورای عالی انقلاب فرهنگی در همان جلسه، «شیوه‌نامه رصد فرهنگی کشور» را تصویب نمود. بر اساس این شیوه‌نامه مرکز مطالعات راهبردی شورا را موظف می‌نماید ضمن انجام مطالعات و تحقیقات مربوط به مهندسی و رصد فرهنگی و سایر مطالعات راهبردی فرهنگ، سیاست‌ها، راهبردها و نتایج حاصله از آنها را در قالب سیاست‌های فرهنگی به شورای عالی ارائه کند. همچنین طبق این شیوه‌نامه، کلیه دستگاه‌های فرهنگی، آموزشی و اطلاعاتی کشور، در حدود وظایف و صلاحیتهای خود مکلف به همکاری با مرکز مطالعات راهبردی شورا می‌باشند.

شورا با مصوبه رصد فرهنگی بدنبال سازوکاری است که در واقع لایه‌های تودرتوی فرهنگ را بتواند به تصویر بکشد و با تمرکز بر روی مؤلفه‌های مختلفی که مجموع آنها «فرهنگ» را می‌سازند، با تعیین شاخص‌ها و ابزار اندازه‌گیری مناسب قادر باشد وضعیت هر کدام را در هر مقطع زمانی ترسیم نماید. اگر چنین توانی حاصل گردد و

نشریه «رصد فرهنگی» که تا کنون ۳ شماره از آن منتشر شده، به صورت ماهانه و برای نیل به ۲ هدف ذیل منتشر می‌شود:

۱. گردآوری اخبار و اطلاعات آشکار حوزه فرهنگ به صورت خام و بدون تحلیل
۲. یافتن مدل فرآیند گردآوری اطلاعات آشکار مؤلفه‌های فرهنگی و اعتبارسنجی منابع خبری

سیاست‌های این نشریه عبارتند از:

۱. جمع آوری اطلاعات بدون سمت گیری‌های رایج سیاسی
۲. گردآوری کلی اطلاعات مثبت و منفی درعین پرهیز از سیاه نمایی
۳. به روز بودن اطلاعات
۴. اکتفا به گردآوری جامع اخبار و نپرداختن به تحلیل در این نشریه
- ۴-۱. اقدامات رصد به همین میزان بسنده نشده است و امور دیگری از قبیل مکاتبه و تعامل با بیش از ۱۰۰ مرکز فرهنگی و اطلاعاتی کشور جهت عملیاتی نمودن ماده ۷ مصوبه شورا در خصوص «شیوهنامه رصد فرهنگی» به انجام رسیده و همچنان ادامه دارد.

۲ - سایر اقدامات اساسی مرکز مطالعات راهبردی

- ۱-۲. از آنجا که این مرکز در واقع محل سرویس خدمات علمی و پژوهشی شورای عالی انقلاب فرهنگی محسوب می‌گردد، لذا ایجاد و برقراری فضای تعامل بین این مرکز و اعضای شورا، نیز از جمله اموری است که باید برای آن تلاش صورت پذیرد. این مهم در دست بررسی برای تعیین روش و نظام مناسب خود می‌باشد.
- ۲-۲. همکاری‌های علمی با سایر

ابزارهای اندازه‌گیری آنها در این مرحله که قسمتی از آن به انجام رسیده، پس از تعیین حوزه‌ها و مؤلفه‌های فرهنگی، شاخص‌های (معیارهای، خطکش‌های) اندازه‌گیری هر مؤلفه استخراج می‌شود، سپس برای سنجش هر شاخص ابزارهای (سنجه‌های) مناسب اندازه‌گیری تهیه خواهد شد.

۲. مرحله دوم: انجام عملیات اجرایی رصد

۳. مرحله سوم: تعیین وضعیت مطلوب

۴. مرحله چهارم: تحلیل داده‌ها و تعیین راهبرد برای هر حوزه که توسط گروه‌های علمی و یا کرسی‌های نظریه پردازی انجام می‌گردد

۵. مرحله پنجم: تحلیل داده‌ها و تعیین راهبرد برای کل فرهنگ که توسط گروه‌های علمی و یا کرسی‌های نظریه پردازی انجام می‌گردد.

۶. مرحله ششم: پیاده‌سازی و اجرای راهبردها و سیاست‌های تعیین شده

۷. مرحله هفتم: اخذ بازخورد به سیستم رصد

۱-۳. نشریات رصد

۱-۳-۱. نشریه «رصدنامه» که تاکنون ۱۸ شماره از آن منتشر شده، با هدف رصد تمامی اجزاء و مؤلفه‌های توان فرهنگی به عنوان یکی از مقدمات تعیین‌کننده در آینده‌نگری فرهنگی، به صورت هفتگی منتشر می‌شود. رسالت این نشریه تسهیل دستیابی به اطلاعات و اخبار حوزه فرهنگی کشور است و دورنمای آن مرجعیت اخبار فرهنگی برای رسانه‌ها و مراجع تصمیم‌گیری می‌باشد.

۲-۳-۲. نشریه رصد فرهنگی

• گروه استانداردها سازی دینی: با انجام اموری نظیر بررسی و تحلیل شاخص‌ها و فرآیند تعیین اولویت‌های فقهی در سازمان‌های اجرایی، چگونگی تعامل بین حوزه‌ها و سازمان‌های دینی مشابه با سازمان‌های اجرایی در راستای استانداردها سازی، بررسی و تعیین راه‌های ایجاد و افزایش انگیزه‌های فقهی، و بررسی و تحلیل فرآیند دستیابی به فقه متناسب با مشاغل در سازمان‌های اجرایی مشغول می‌باشند.

• معاونت پشتیبانی پژوهشی: از همان روزهای نخست شکل‌گیری موقت مرکز، با احساس نیاز به این معاونت بطور گریز ناپذیر، فعالیت در این زمینه آغاز گردید.

مطالعات، طرح‌ها و پروژه‌های فراوانی در مرکز مطالعات در طی سال گذشته تاکنون برنامه ریزی و در دستور قرار گرفته است که مجموع آنها بیش از شصت موضوع مختلف را پوشش می‌دهد که تعدادی از آنها خاتمه یافته، و مابقی در حال انجام، و تعدادی نیز در نقطه شروع قرار دارند.

الگوی رصد

مرکز مطالعات راهبردی می‌بایست وضعیت موجود، وضعیت مطلوب و راه نیل به وضعیت مطلوب را در حوزه فرهنگ ارائه نماید. برای شناخت وضعیت موجود ابتدا باید فرهنگ را شناخت تا پس از آن بتوان وضعیتش را تعیین نمود. مدل مفهومی رصد فرهنگی، مدلی است که فرآیند نحوه انجام رصد فرهنگی را ارائه می‌نماید. این مدل به اختصار شامل مراحل ذیل است:

۱. مرحله اول: تعیین مؤلفه‌های فرهنگی، شاخص‌های اندازه‌گیری و

مرکز مطالعات راهبردی شورای عالی انقلاب فرهنگی، موظف به تهیه و ارائه سیاست‌ها و راهبردهای فرهنگی مورد نیاز کشور در قالب مصوبات به شورا است

آن قرار دهند و بدینسان هم این خواسته مقام معظم رهبری مبنی بر احساس هر یک از نخبگان کشور به عضویت در شورا و داشتن ارتباط دائم با آن، تحقق یابد و هم خواسته دیگر ایشان مبنی بر مهندسی فرهنگی کشور به بهترین شکل به دست شورا و تبعیت تصمیم‌گیران در خط مقدم فرهنگی از جمله دولت، مجلس، مجمع تشخیص مصلحت نظام و ... از اقتضائات این مهندسی محقق گردد.

با این مقدمه، بدیهی است وجود بستری جهت تبادل آراء و اندیشه‌های نخبگان با اعضای شورا، دبیرخانه و مرکز، که به واسطه آن جدیدترین ایده‌ها و آراء و محصولات اندیشه‌ای در حوزه رسالت‌های خطیر شورا قابلیت ارائه داشته باشند، بسیار ضروری است. بدین منظور و در جهت نیل به اهداف فوق، نشریه علمی - پژوهشی «علم و فرهنگ» در مرکز مطالعات راهبردی در حال راه‌اندازی است.

۳ - مشکلات و موانع: همچون هر اقدام ایجاد بی‌بانی، بدیهی است که این مرکز نیز با موانع و مشکلاتی بر سر راه توسعه و گسترش خود همراه است که پرداختن به رفع آنها نیز جزء وظایف مدیریت این مرکز می‌باشد. ■

مورد نیاز کشور در حوزه فرهنگ در این سند مهم ایفا کند. در این مسیر اقداماتی در حال انجام می‌باشد که به نظر امیدوارکننده است.

به تعبیر مقام معظم رهبری، نقش شورای عالی انقلاب فرهنگی در نظام ما، به مثابه «قرارگاه مقدم فرماندهی» در حوزه فرهنگ است. همچنین ایشان دبیرخانه شورا را محور اتصال عقبه فکری این قرارگاه، یعنی نخبگان جامعه اعم از حوزوی و دانشگاهی، به آن دانسته‌اند. همچنین مرکز مطالعات راهبردی شورای عالی انقلاب فرهنگی، موظف به تهیه و ارائه سیاست‌ها و راهبردهای فرهنگی مورد نیاز کشور در قالب مصوبات به شورا بوده که می‌بایست این مهم را با انجام رصد فرهنگی و نیز انجام سایر مطالعات راهبردی مورد نیاز به انجام برساند.

بدین ترتیب، دبیرخانه شورا و مرکز مطالعات راهبردی به مثابه بازوی پژوهشی آن، موظف به ایجاد ارتباط گسترده و تنگاتنگ با نخبگان، محققان، پژوهشگران و کلیه مراکز مطالعاتی، علمی و پژوهشی می‌باشند تا بتوانند چکیده خرد جمعی را در راستای رسالت‌های خطیر شورا، جمع‌آوری کرده و در اختیار

مراکز علمی و پژوهشی و ایجاد تعامل مرکز مطالعات راهبردی در راستای انجام مأموریت‌های خود، موظف به ارتباط‌گیری و تعامل با همه مراکز و نهادهای علمی - پژوهشی کشور در حوزه فرهنگ است. این مهم جزء اولویت‌های کاری مرکز بوده و تا کنون با بسیاری از این مراکز و نهادها مکاتبه شده که در برخی موارد، به عقد تفاهات رسمی نیز با تعدادی از سازمانهای مؤثر در حوزه فرهنگ رسیده که خود زمینه‌ای مناسب برای کارهای آتی این مرکز را به همراه خواهد داشت.

اهم محورهای ارتباط و تعامل مرکز با سایر مراکز و نهادهای علمی - پژوهشی کشور در حوزه فرهنگ بدین شرح است:

۱. تبادل و اشتراک اطلاعات، یافته‌ها و منابع علمی - پژوهشی
۲. انجام طرح‌های پژوهشی مشترک
۳. ارائه مشاوره علمی
۴. استخراج سیاست‌ها و اولویت‌های پژوهشی
۵. برگزاری همایش‌ها، نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های برنامه علمی - پژوهشی مشترک
۶. برون‌سپاری فعالیت‌های پژوهشی مورد نیاز مرکز

آنچه که در حال حاضر بیشترین موضوعات مورد دغدغه این مرکز است، برنامه‌ریزی برای حضور فعال در تدوین پنج‌ساله پنجم سازندگی کشور است.

مرکز مطالعات راهبردی حضور فعال در تدوین برنامه پنج‌ساله پنجم سازندگی کشور را جزء برنامه‌های فوری و ضروری خود می‌داند و در صدد است نقشی تأثیرگذار در نهایی شدن مصوبات